Cengiz Dağcı

Bay Markus Burton'un Köpeği

(Bir İngiliz Öyküsü)

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 390
EDEBÎ ESERLER: 201

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-324-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1998
3. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE. TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Cengiz Dağcı; 9 Mart 1919 tarihinde Kırım'ın Yalta şehrinin Gurzuf köyünde doğar. Çocukluğu kıtlık, yoksulluk, Rus emperyalizminin zulmü ve büyük baskılar altında geçer. İlkokulu köyünde, ortaokulu Akmescit'te bitirir. Kırım Pedagoji Enstitüsü ikinci sınıfında iken İkinci Dünya Savaşı çıkar. 1941'de Ukrayna cephesinde Almanlara esir düşer. Almanların yenilmesi üzerine esir kampından kurtularak müttefik devletler safına sığınır. 1946'da Londra'ya yerleşir. İngiltere'deki hayatı da hiç kolay olmaz; bir taraftan yazarken en vasıfsız ve ağır işlerde çalışmak zorunda kalır.

"Türkçe bana anamın konuştuğu dil" diyerek yazı dili olarak Türkçeyi kabul eder. Türkiye Türkçesindeki ilk kitabı 1956 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanan Korkunç Yıllar'dır. Yaşar Nabi ile mektuplaşarak tanışan Dağcı, eserlerini de posta yolu ile gönderir. Soğuk savaş şartlarının siyasi etkilerinin hissedilmesi, Sovyetler Birliği'nin sol entelijansiya ile kurduğu ilişkiler ve fikir hayatımızdaki çatlamalar yazarı yalnızlaştırmak üzereyken, Ötüken Yayınevi ile tanışır. Ötüken Yayınevi vasıtasıyla yirmiden fazla kitabı Türk okuyucusuyla buluşturur.

Dağcı Türk edebiyatının büyük yazarları arasındadır. Romanlarında Kırım Türklerinin yaşadığı acıları hüzünlü ama berrak bir üslupla aksettirir. Kitapları yıllarca elden ele dolaşır. Kırımla olan ilgisini hiçbir zaman koparmaz ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönüşlerini anlatmayı ihmal etmez. Hatıralarında "Ben yalnızca Kırım'ın yazarı değilim ama Kırım'ın faciasını bütün gerçeği ve içtenliğiyle yalnız ben yazabilirdim" der. Hayatının son yıllarında içerisinde bulunduğu muhitteki karakterleri ele alan hikâyeler de yazar.

En büyük destekçisi savaş sırasında Polonya'da tanıştığı ve 1998 yılında kaybettiği kıymetli eşi Regina Hanım olur. Aralarında Yazarlar Birliği'nin ve İlesam'ın yılın yazarı, Türk Ocakları'nın üstün hizmet ödülü de olmak üzere sayısız ödül alır. Cengiz Dağcı, 22 Eylül 2011 tarihinde Londra'nın Soutfields bölgesindeki evinde saat 12:30 sıralarında vefat etti. Dağcı'nın vefatı üzerine Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Ukrayna Devleti nezdinde yaptığı görüşmelerle 70 yıldır ayrı kaldığı Kırım topraklarına gömülmesi için izin alındı. Dağcı'nın cenazesi 1 Ekim 2011 Pazar günü, Akmescid'e 100 kilometre uzaklıktaki Yalta bölgesine bağlı Kızıltaş köyünde defnedildi.

Cengiz Dağcı'nın Eserleri;

Romanları; Onlar Da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina

Tarihi Romanı; Genç Temuçin

Hikâyeleri; Bay Markus'un Köpeği, Bay John Marple'in Son Yolculuğu, Oy, Markus, Oy!, Rüyalarda: Ana ve Küçük Alimcan

Denemeleri; Ben ve İçimdeki Ben (Yansılar'dan Kalanlar), Yansılar 1, Yansılar 2, Yansılar 3, Yansılar 4

Hatıratı; Hatıralarda Cengiz Dağcı

Bay Markus Burton'un Köpeği

Tuhaf değil mi yani?

Benci'yi evine getirdiği gün, eşini yitirdiği günden sonraki hayatında, en mutlu günü oldu Bay Markus Burton'un. Kısılı yumruğundan çok büyük olmayan tombalak bir köpecikti Benci. Pettycot Line'nin açık pazarında satın almıştı beş şilinge. Köpeği satan genç Yahudi, köpeğin cins bir köpek olduğunu söylemişti Bay Burton'a. Gerçi oturduğu sokağın ucundan küçük bir amele lokantası işleten dostu John Marple küçümseyerek ve alayımsı bir edayla, "Elbette cins! Hem de fasulyasının salçası *Hainz 57* cinsinden!" dediyse de Bay Markus Burton için güzel bir köpekti Benci. Sıradan bir köpek de olamazdı; dostu John Marple'dan ziyade, köpeği satan genç Yahudi'nin sözüne inanıyordu Bay Markus Burton.

"Kuyruğuna bak hele! *İspanyol* köpeklerinin yavruları doğar doğmaz kuyrukları kesilir. Bu köpeğin de kuyruğu kesildiğine göre, köpek *İspanyol* cinsindendir" demişti genç Yahudi, Bay Markus Burton'a.

Büsbütün kuyruksuz da değildi hani; kısa bir kuyruğa sahipti Benci. Kısa kuyruklu, ayakları kısa, kulakları uzunca ve uzun tüylü.

Yürüyüşü istisnaî idi Benci'nin. Kuyruğunu sallaya sallaya yürürdü; kuyruğunu sallaya sallaya yerdi yemeğini mineli çanaktan; yere kıçüstü otururken de durmadan tıraş fırçası uzunluğunda kuyruğunu sallardı ve yürürken dengesi bozulup yere yanüstü düşüşü, koltuğa tırmanacakken yere yuvarlanışı gülünçtü.

Eşinin vefatından sonra garip bir boşluğun içinde geçirmiş olduğu sıkıntılı ve ıstıraplı günlerini unutuyor, kenardan hayranlıkla Benci'yi seyrediyordu Bay Markus Burton.

Dostu John Marple da hemen ısınmıştı köpeğe.

Akşamları lokantasını kapatır kapatmaz bir koyun kemiği veya müşterilerin tabaklarında kalmış yemek artıklarıyla gelirdi Bay Markus Burton'un evine ve ikisi kenardan beraberce seyrederlerdi Benci'nin beceriksiz hareketlerini.

Aslında eşinin vefatından sonra bir kedi veya köpek satın almasını John Marple'ın kendisi salık vermiş ve önermişti Bay Markus Burton'a. Şimdi, zaman geçtikçe, küçük Benci ikisini birbirlerine bağlayan çözülmez bir bağ oluyor, eski dostluklarını daha da pekiştirip sağlamlaştırıyordu.

"Bana da bir köpek gerek" diyordu John Marple, Bay Markus Burton'a.

O, John Marple da yalnızdı; hısım-akrabasızdı; yaşı otuz beşin üstünde bir bekârdı. Bayan Mary Burton'un ölümünden sonra en yakını Bay Markus Burton olmuştu; buluşup konuşmadıkları bir günleri geçmiyordu. Akşamları lokantasını kapatır, mutfakta bulaşık tabakları yıkar, ertesi günün alışverişi için patatesleri ayıklar, etini ve sebzesini hazırlar, lokantayı silip süpürür ve Bay Markus Burton'la oturup çay içer ya da dama oynarlardı.

İşlettiği lokantanın bir çağrım uzağındaydı Markus Burton'un evi. Akşamları kapıda beklerdi dostunu. Uzunca bir süre ortalıkta görünmeyince kendisi arardı Bay Markus Burton'u evinde. Aralarındaki yaş farkı yüksek olmasına rağmen, ikisi iki kardeş gibiydi.

Bay John Marple'ın yaşında olanlar ordudaydılar; çoğu Batı Avrupa cephelerinde Almanlarla, Uzak Doğu'da Japonlarla savaşıyorlardı. Yalnızca o, John Marple, savaşı görmemişti. Görmeyecekti de. Okuldaydı daha, ayağını

kaybettiği trafik kazasında… Gençliği koltuk değneğiyle geçti. Sonraları ahşap bir ayak uygulayıp bağladılar buduna; ama olacak olmuştu bir kere - hayatında her şey ters düştü onun hesabına.

Şimdi de Bay Markus Burton'un, "Sana köpek değil, kadın gerek" sözlerinin karşılığında gülerek, biraz da hüzünlü bir sesle, "Ben gençliğini kaybetmiş bir adamım" diyordu Bay Markus Burton'a.

Öyle geçip gitmişti işte Bay John Marple'ın gençliği.

Ayaksız değil de, kendisinde bulaşıcı bir hastalık vardı sanki! Kızlara yanaşmadı hiç. Kendisine ilgi gösteren güzelleri bile görmezlikten geldi. İlkinde gizli özlemleri kor gibi yandı içinde. Sonra yavaş yavaş söndü bu özlemleri ve kaybettiği gençliğini aramaz oldu.

Zaman geçtikçe ikisinin arasındaki yaş farkı siliniyor, John Marple günlerini Burton'suz geçirebileceğini aklından geçiremiyordu.

Benci'yi de kendi köpeği gibi sevmeye başlamıştı. Kemik getiriyordu Benci'ye, yemek artıklarını getiriyordu; günün birinde küçük bir kulübe bulup getirmişti bir yerlerden. Ama Benci kulübe köpeği değildi; kulübeye girmeyi ısrarla reddettiğinden başka, kucağına almak istediğinde, gırıldayıp dişlerini göstermişti John Maiple'a.

Dostluğunu kazanırım diye dibine kuzu derisi döşeli bir köpek sepetini bulup getirmişti. Sepeti de reddediyordu Benci. Dahası, gidip Bay Markus'un ayakları arasına giriyor ve ordan gırıldayıp dişlerini gösteriyordu Bay John Marple'a.

Ama John Marple barışçıydı, barışın efendisiydi; Benci'nin hiçbir akşamını kemiksiz bırakmazdı. Kemiği John Marple'ın elinden alıp odanın kuytuluğuna çekilir, ve ikisi oturma odasında iki koltuğa oturup çene çalarlarken, kemiği ağız tadıyla kemirirdi Benci.

Evinden nadir çıkardı Bay Markus Burton, özellikle eşinin ölümünden sonra; çok çok Bay John Marple'ın lokantasına kadar uzanırdı akşamları. Yatakta geçirirdi günün uzun saatlerini. Savaştan, hatta dünyada, yok yalnız dünyada, oturduğu mahallenin ucunda dahi olup bitenlerden habersiz yaşıyordu. Her sabah evinin kapısı dibine bir şişe süt bırakıp giderdi sütçü. Tescil defteri Bay John Marple'ın elindeydi ve kendisine tahsis edilmiş yiyecek payını haftada bir kez Bay John Marple getirirdi evine.

Evi bahçeliydi Bay Markus Burton'un.

Evin sokak tarafında küçük bir bahçe, arka tarafındaysa uzunlamasına büyükçe bir bahçe vardı. Bahçelerin ismi bahçeydi; gerçekçesi Bay Markus Burton'un eşi Mary *bahçe* diye isimlendirmişti; *bahçeliklerini* yıllar öncesi yitirmişlerdi. Evinin önündeki bahçe lüzumsuz eşyaların atıldığı bir yer olmuştu; paslı bisiklet tekerlekleri, zemberekleri çıkık şilteler, tekerleksiz çocuk arabaları, kırık iskemle ve koltuklar, kırık aynalar ve dolaplar, ve daha kim bilir neler!

Evinin arkasındaki bahçe büyükçe ve uzunlamasınaydı; mezarlığın yüksek duvarına değin uzanıyordu. Duvar gerçekten yüksekti. O denli yüksekti ki... Dünyadan göçüp gidenlerin âlemlerini gerçek dünyada yaşayan insanlardan ayırmak amacıyla mahsus örülmüştü sanki; altı, belki yedi metre kadar yüksekti duvar.

Yine bahçenin ucunda yüce bir ihtiyar meşe ağacı vardı. Hayattayken meşe ağacının alçaktaki dalıyla evinin arka duvarına çakılı çivi arasına gerili çamaşır teline çamaşırlarını asıp kuruturdu eşi yaz günlerinde. Bahçeyle de uğraşırdı evliliklerinin ilk yıllarında; yani daha sıhhatliyken. Bahçeyi komşu evin bahçesinden ayıran ahşap çitin dibinde bostancıdan getirdiği soğan, domates, fasulye fidelerini dikerdi, kazıp eşelediği toprağa. Çiçek de büyütürdü. Sert ve nasırlı elleriyle Bay Markus Burton'un çamaşırını yıkaması için, toprağı kazması için, evinin arka duvarına

bitişik kömür ambarından evin odalarına kömür taşıması ve ocaklarda ateşi yakması ve fırçasını sabunlu suya batırıp yer tahtalarını yıkaması için mahsus gelmişti sanki dünyaya eşi Mary. Ha! Bir de çocuk doğurmuştu. Bir kız; adı Dorothy.

Sarışın, güzel bir kızcağızdı Dorothy.

Sarışınlığını yitirmeksizin büyüdü, vücudu kadınlığını buldu. On iki yaşındaydı Dorothy, annesini yitirdiği gün. Cenazesinden tam bir hafta sonra eşinin Northampton'da oturan akrabaları geldiler, Dorothy'yi alıp götürdüler. Savaş başlayana dek Dorothy Northampton'da yengesinin yanında kaldı ve bir daha da kızını görmek nasip olmadı Bay Markus Burton'a.

Kendisinden uzaklaşan hasretinin peşinden koşan soydan bir adam değildi Markus Burton. Northampton ortaokulundayken, okul üniforması içinde ve sarı saçları iki örgüde, çekilmiş gümüş çerçeveli bir fotoğrafı kaldı kızından oturma odasının şömine desteği üzerinde. O kadar. Daha savaşın ilk yılında Kanadalı onbaşı pilot Martin'le evlendiğini ve kocasının (Avrupa'da savaş devam ederken) genç karısını, güvenceli bir yerde oturup kendisini beklemesi amacıyla Kanada'ya yollattığını öğrendiyse de, nerdeyse dört yıldır ne kızı Dorothy'den ne de damadı pilot Martin'den ses soluk çıkmadı.

Kalbinin dört gözüyle yola bakıp, hısım-akrabasını bekleyen bir yaratık da değildi Bay Markus Burton. Üstelik kızı uzak bir yerdeydi; denizlerin ötesinde bir yerdeydi. Uzaklık, savaş yılları içinde daha da uzamıştı; Dorothy gelip babasını görmek istese bile gelemezdi. Aslında her insanın kendi hayatı vardı. O, Markus Burton, burada; kızı Dorothy denizlerin ötesinde yaşayacaklardı kendi özel hayatlarını. Gerçi önceleri, hiç hesapta yokken, aniden bir yerlerden çıkıp Dorothy gelir belki diye düşündüğü ölmüştü. Ama

zaman geçtikçe bu düşüncesi (belki özlemi) yavaş yavaş sönmüştü Bay Markus Burton'un içinde.

Eşinin ölümünden sonra her şey değişti Bay Markus Burton'un hayatında. Kendisini yaşatan, yaşatan ve hayatı değerli ve sevimli kılan bir yaratıktı eşi Mary; çitin dibinde kendi eliyle büyütmüş olduğu bir çiçekti; solup dökülünce sevilecek ve sevinecek bir şey kalmamıştı Markus Burton için bu dünyada. Bahçe de yas tutuyordu eşinin ardından. Dertliydi bahçe. Zaman geçtikçe bahçenin derdi yabanıl bir öfkeye dönüşüyordu. Ahşap çit çürüyüp çökmüştü. Eni ve boyu sarmaşıklarla örülüydü bahçenin. Yaşamdan ayrılmış olanlar için de yaşayanlar için de lüzumsuz bir yerdi. *Ben bir bahçe değilim artık!* diye haykırıyordu adeta. Sarmaşıklar o denli sıktı ki, meşe ağacının gövdesini, hatta ağacın yüksekteki dallarını, sarıp sarmalamışlardı. Yerde de yabanıl bodur çalılar ve dikenli bitkiler fışkırmıştı topraktan; tavşanların bile aralarına girip çıkamayacakları kadar yoğundu bitkiler. Öyle ki, yabanıl bitkileri arızasız geçebilmeleri için dar kanallar oymuşlardı göze görünmeyen gece yaratıkları toprağın altında.

Bazen pencerenin dibine atılı koltuğa oturarak, bahçeyi eşi hayattayken gördüğü gibi görmeye zorluyordu kendisini Bay Markus Burton… Ve bahçeye her baktığında eşi gelip duruyordu gözlerinin önüne.

Soğuk bir kış gecesinde kapatmıştı gözlerini yaşama, eşi Mary. Hayatının son sekiz ayını veremle yaşamıştı. Fakir bir ailedendi; Londra'nın EastEnd semtinden. Savaş öncesi yıllarda Bay Markus Burton da EastEnd semtindeki Peek Frean Şirketi bisküvi fabrikasında çalışmıştı. Orada tanışmışlardı. Güzel bir kızdı; kızı Dorothy gibi sarışın. Fakir bir aileden olmasına rağmen, içgüdüsü sağlamdı ve çalışkandı; kendi kendisini yetiştirmiş, okuma yazmayı öğrenmişti.

Tanıştıkları günden çok geçmeden Birinci Dünya Savaşı başladı ve Bay Markus Burton askere alındı. Üç yıl yaptı askerliğini. Omuzbaşından hafif bir yarayla döndü savaştan; dönünce de, savaş yıllarında biriktirdiği (bir de ordudan aldığı) parayla evini satın aldı ve tam bir yıl sonra evlendiler.

Yirmi yıl oturdular evin içerisinde. Yirmi yıl! Alın teri ve kanıyla kazandığı parayla satın aldığı evin köşe taşlarında saklıydı Bay Markus Burton'un kıvancı ve umutları.

Ama…

Yalnızca kızı Dorothy'yi değil; her şeyini yitirdi Bay Markus Burton, eşinin ölümünden sonra. Gerçi ilk yıllarda bunu hissetmemişti Bay Markus Burton. Ama sonraları...

* * *

Evinin bahçesini mezarlıktan ayıran yüksek duvarın gerisinde vermişti, eşinin cesedini toprağa. Mezar yerini kendisi seçmişti; karşıki duvarın tam gerisinde, hemen hemen duvarın dibindeydi eşinin mezarı. Kendisi için de eşinin mezarı yanındaki mezar toprağını kiralamıştı kooperatife bağlı cenaze şubesinden. Pencerenin dibine atılı koltuğa oturup karşıki mezarlık duvarına bakıyor, kendisinin de o duvarın gerisinde ve eşinin yanında yatacağı günü bekliyordu.

Savaşsız bir dünyada yaşamadığının farkındaydı Markus Burton. Geceleyin kentin üzerinde uçan Alman bombardıman uçaklarının uğultularını dinliyordu can kulağıyla; uzak bir yerde patlayan bombaların boğuk gümbürtülerini duyuyordu. Gene de gözlerini yaşama, savaşsız bir dünyada kapatacağına inanıyordu.

Bu inancın içindeyken kavuşmuştu Benci'ye… Ve Benci'yi evine getirdiği gün Benci, ve Benci'yle birlikte bütün köpekler, havlayıp Bay Markus Burton'a mutlu bir geleceği muştulamışlardı sanki, öylesine mutluydu Markus Burton.

Oysa kanatlı V2 bombaları düşüyordu daha Londra'ya. Ama Kızıl Ordu birlikleri Doğu Polonya'nın sınırlarına yaklaşmışlardı artık; Batı'da da müttefikler asker çıkarmışlardı Fransa'nın kuzey kıyılarına.

***

Büyüyordu Benci.

Hem de şaşılacak bir tezlikle. Evine getirdiği gün Bay Markus Burton'un sıkılı yumruğundan çok büyük olmayan köpek, dört-beş ay içinde büyüyüp basbayağı bir av köpeği olmuştu. Kulakları uzayıp sarkmıştı, ayakları kalınlaşmıştı, kuyruğu bile az uzamıştı. Ve Benci Bay Markus Burton'un talihi olmuştu. Buna inanıyordu Markus Burton. Çok uzun ve kötü, hatta çilekeş yalnızlık yıllarını yaşadıktan sonra, Benci bir çeşit *kurtuluş* gibi gelmişti hayatına; kendisiyle birlikte gün ışığını getirmişti evinin karanlık odalarına. Benci'yle o güne kadar yaşamış olduğu bütün sıkıntılarını bir kenara itebiliyor, yaşama sevinciyle yarınları bekliyordu. Günün havası, hatta yabanıl bitki ve sarmaşıklarla örülü evinin arka bahçesi bile, büyülüydü artık Bay Markus Burton için.

Sevimli bir köpek olduğundan başka, yaşam ortağıydı da Benci. Sabahleyin, Bay Markus Burton daha yataktayken, bir kulağını dikip dikkat kesiliyordu ve sütçü süt şişesini evin sokak kapısı dibine bırakır bırakmaz, Bay Markus'un terliklerini dişlerinin arasına alıp yatağın dibine getiriyor, havlayıp Bay Markus Burton'u uyandırıyordu. Bay Markus Burton yataktan kalkıp odadan çıkıyor, Benci'yse, mineli çanağın yanında kıçüstü oturarak, Bay Markus Burton'un sütü yatak odasına getirmesini bekliyordu.